

14.10.2020

Sisäministeriölle

Asia: SaferGloben lausunto sisäisen turvallisuuden selonteon kehittämislinjauksista

SaferGlobe on riippumaton suomalainen ajatushautomo, joka tuottaa tietoa ja kehittää työvälineitä kestäväen rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi. SaferGlobe tekee laajasti yhteistyötä sekä kansallisten että kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Mitä poliittisia päätöksiä tulisi tehdä, jotta Suomi olisi entistä turvallisempi tai vähintään yhtä turvallinen teidän edustamanne väestöryhmän, asian tai elämän osa-alueen näkökulmasta? Miten esittämänne päätökset tai linjaukset edistäisivät sisäistä turvallisuutta?

Oletuksenamme on, että tulevaisuutemme tulee olemaan entistä hajanaisempi, sirpaloituneempi ja kompleksisempi. Tällöin on luultavaa, että myös sisäisen turvallisuuden uhat tulevat olemaan entistä monitahoisempia ja vaatinevat yksilöidympiä, joustavampia ja ketterämpiä ratkaisuja. Erityisesti nykyiset siilot sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden toimijoiden välillä sekä turvallisuustoimijoiden ja sosiaalipalveluiden tuottajien välillä aiheuttaa katvealueita, joissa turvallisuutta ei pystytä tukemaan. Moninaisuudessa turvallisuuden tukemisen ja turvallisuusuhkien ennaltaehkäisyn pitäisi osallistaa entistä laajemmalti erilaisia toimijoita, mikä vaatii taas uudenlaista resurssointia.

Poliittisissa päätöksissä pitäisi entistä enemmän korostua neljää pääteemaa:

i) Ennaltaehkäisy ja pitkälinjaisuus

On jo pitkään tiedostettu, että ennaltaehkäisy on kustannustehokasta sekä taloudellisten että inhimillisten resurssien suhteen. Tästä huolimatta turvallisuusuhkien ennaltaehkäisy on usein huonosti resursoitua varsinkin uusien turvallisuusuhkien suhteen sekä niiden turvallisuusuhkien ollessa kyseessä, jotka eivät suoraan kuulu tai eivät voi kuulua minkään yksittäisen valtion toimijan toimialueeseen. Tämän lisäksi myös usein silputaan projekteihin, vaikka tiedettäisiinkin, että toimintaa tullaan tarvitsemaan vuosia.

Perinteiset kansalaisjärjestötoimijat ovat Suomessa vakiintuneita ja pystyvät tukemaan turvallisuustoimintaa hyvin. Uusille toimijoille on kuitenkin vähän tilaa; erityisesti ennaltaehkäisyn kannustamisessa korostettavia teemoja tulisi olla väkivallan ja konfliktin ennaltaehkäisy (myös mm. Rauhankoulu-ajattelu) sekä maahanmuuttajien parempi integroiminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Sovittelutyö, väkivallan ennaltaehkäisy sekä radikalisoitumisen ehkäisy ovat usein huonoissa kantimissa varsinkin silloin, kun toiminnan sovittaminen osaksi poliisityötä ei ole tehokasta.

Ennaltaehkäisevän työn haasteena on mitattavuuden, arvioinnin ja kehittämisen puute, mikä tarkoittaa, että tilanteen kiristyyessä ennaltaehkäisy on harvoin prioriteetti. Riippumatta kriisitilanteesta ennaltaehkäisyn pitäisi olla osa toimintaa koko kriisinkaaren ajan.

ii) Asiakaslähtöisyys ja siiloutumisen purkaminen

Turvattomuuden kokemukset tiivistyvät yksilötasolle, jossa turvattomuuden lähteet voivat olla moninaisia. Usein liiallinen siiloutuminen vaikeuttaa yksilötason turvallisuuden kohtaamista ja

kokemusta. Asiakaslähtöisyys ja häiriökäynnän pienentäminen ovat turvallisuudessakin tarpeen.

iii) Kompleksisiin tilanteisiin varautumisen jalkauttaminen

Tulevaisuuden haasteena tulee olemaan monien päällekkäisten turvallisuusuhkien ajattelu samanaikaisesti. Ilmastonmuutos ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tarvittavat toimet tulevat vaikuttamaan yhteiskunnan eri aloihin laajasti. Laajoja vaikutuksia tulee olemaan myös muuttoliikkeellä sekä siihen liittyvillä kotouttamisprosesseilla. Muutos itsessään luo usein epävarmuutta, jota olisi tarpeen pyrkiä lieventämään. Strategisella tasolla turvallisuuden moninaisuus ymmärretään hyvin, mutta jalkauttamisessa on haasteita, koska resurssointi pitäisi miettiä uudelleen.

iv) TKI ja avoimuus uudelle

Tutkimus-, kehitys-, ja erityisesti innovaatiotoiminta on turvallisuuden alalla entistä enemmän kiteytymässä perinteiseen siiloutuneeseen turvallisuusajatteluun, jossa monitoimijayhteistyötä tuetaan vähän, eikä lähtökohtana ole turvallisuusuhka tai sen kokija vaan valtion toimijoiden kyvykkyydet.

Suomen menestys useissa kansainvälisissä mittareissa voi myös hidastaa Suomen kehitystä. Vaikka Suomi onkin parhaimpia maailmassa, se ei tarkoita, että Suomen tilanne on hyvä tai etteikö sitä voisi parantaa. Huolestuttavaa on, kun vanhoihin uhkakuviin tai niiden puutteeseen nojautuen ei tehdä ennaltaehkäisevää työtä tai jätetään luomatta tulevaisuudessa tarvittavia rakenteita.

Positiivisella puolella, kuntatasolla olleita hyviä ja kustannustehokkaita toimintoja voisi kerätä ja jakaa entistä enemmän. Selvää on kuitenkin, että suomalainen osaaminen on ohentunut joissakin turvallisuusteemoissa. Lisää asiantuntijuutta tarvittaisiin esimerkiksi joukkotuhoojista sekä laittomista aseista ja niiden maahantuonnista. Etenkin biologisten aseiden ymmärrys on Suomessa ohutta, mutta syventämistä kaipaisi myös ydinaseosaaminen ja kemiallisten aseiden ymmärrys. Tarvittaisiin myös syvempää osaamista ja läpinäkyvyyttä laittomien aseiden kaupan kehityksen seuraamiseen. Lisää ymmärrystä kaivattaisiin myös kansainvälisten uhkien kotimaistumiseen; miten esimerkiksi koronan myötä tuleva kansainvälinen järjestäytyneen rikollisuuden kasvu heijastuu Suomeen?

Näiden aiheiden lisäksi tarpeen olisi syventää erilaisten yhteiskuntaa koskevien uhkien riskikartoitusta, jotta pystyisimme suhteuttamaan erilaisia uhkia (sisäiset, ulkoiset, sosiaaliset, ympäristö, sotilaallinen yms.) suhteessa toisiinsa. Kokonaisvaltainen arviointi eri riskeistä edesauttaisi yhteiskunnan toimien suhteuttamista itse ughiin ja vähentäisi budjettisiilojen aiheuttamia ei-kenenkään-maata olevia katvealueita.

Yhteiskunnalle on tärkeää, että turvallisuuden perusrakenteet ovat jämät ja vahvat. Samalla kuitenkin toivoisi avoimuutta uudelle ja erityisesti poliittista johdonmukaisuutta. Kokonaisturvallisuuteen pyrkiessä tämä avoimuus heijastuisi laajemmin eri toimijoihin ja mahdollistaisi myös kokeilevamman tiedon tuotannon.